

Hata Yapmanın Gücü

Biz eğitimciler, hata yapmanın öğrencilerimizin bir şeyler öğrenmesine yardımcı olacağını söylerler. Buna kavramsal olarak anlıyoruz ama buna gerçekten inanıyor muyuz? Bence gerçekten inansaydık, müfredatımızın odağını ve akışını belirgin bir şekilde başarısızlık ve hata yapma üzerine kurardık. Sınıflarımızda daha fazla başarısızlığa izin verseydik, hatta başarısızlığı sevinçle karşılasaydık ne olurdu?

Her şeyden önce, başarısızlık üzerine kurulu bir derste denemek ve hata yapmak teşvik edilirdi. Öğretmenler olarak ders planlarını yaparken, yapılacak hataları göz önünde bulundurur, öğrencilerimizin debelenmesine, yanlış adımlar atmasına hatta tamamen çuvallamasına zaman ayırırdık. Sorgulamaya dayalı öğrenme yöntemi sonucunda hatalar, bir avantaja çevrilirdi. (Sorgulama, çözümün ya da sonucun önceden bilinemediği bir öğrenme etkinliğidir, öğretmen bile öğrencilerinin nasıl bir sonuca ulaşacağından emin değildir.)

Öğrencileri için sorgulamaya dayalı öğrenme ortamı tasarlayan öğretmenler, esas geribildirimleri öğrencilerinin yaptıkları yanlışlardan edinir ve öğrencilerinin gelişmesi için pek çok fırsat kazanmış olur. Bu genellikle ikincil değerli sınavlar ya da formatif yollarla olur ve öğrencilere pratik yaparak daha iyi olma fırsatı tanır. Örneğin, yeni bovlinge başlayan birisi, birkaç atışta topu yandaki oluğa gönderdikten sonra, topu tam ortadan atmaya alışır. Biraz daha alıştırmaya yaptıktan sonra kukaları aşağı indirebilir bile! Acemi oyuncu bowling topunu her attığında, yinelenen bu hareket onu hedefine biraz daha yaklaştırır.

Başarısızlıktan korkmayan öğretmenler öğrencilerini, riske girmeye ve daha en baştan bazı risklerin onları bir üst öğrenme seviyesine taşıırken bazılarının tamamen boşa gideceğini anlamaya teşvik ederek, “Git ve at o topu!” diyebilir.

Ama hataları önemseyen bir öğretmen, öğrenme sürecinde bir sonraki yineleme hareketine geçmeden önce, “Proje, ödev ya da plan nasıl başarısız oldu?” sorusunun yanında şunları da sorar.

- “Neden başarısız oldu?”
- “Yaklaşım en başından mı hatalıydı?”
- “Aksamayan yanlar nelerdi?”
- “Bir sonraki adımın olacak; neyi değiştirip neyi aynı bırakacaksın?”

Zorlu Problemler

Derslerinde hata yapmayı benimseyip destekleyen öğretmenler, çözülmesi gerçekten imkânsız gibi görünen zorlu problemlerden de keyif alırlar. Hata dostu öğretmenler, ne kadar akıllı olursa olsun bir öğrencinin zor bir problemi tek başına çözmeye uğraşmasındansa, farklı bakış açılarının sağladığı sinerji sayesinde, aynı problem üzerinde birlikte uğraşan bir grup öğrencinin problemi çözme şanslarının daha fazla olduğunu bilir. Yani anahtar, işbirliği ruhundadır.

Derslerimizde hata yapılmasını benimsememizin, yüzeysel öğrenmenin ilacı olduğuna inanıyorum. Örneğin, Finlandiya’daki zor matematik derslerinde öğrencilerin başlangıçta müthiş hatalar yapmaları beklenir ama bu ne öğrencilerin ne de öğretmenlerin gözünü korkutur. Öğrencilere hatalarından ders alıp hatalarını düzeltmeleri için zaman tanınır. Böylece, bir problemi daha görür görmez anlamının ya da çözmenin gerçek dünyada da bir karşılığı olmadığını anlarlar.

Öğrencilere hata yapmaları için fırsat tanıyan öğretmenler onlara planla-yap-çalış-harekete geç sürecini uygulamayı öğretirler. Örneğin, zor bir matematik problemini çözmeye uğraşan öğrenciler öncelikle problemi isimlendirerek, hatta gerekirse resmini çizerek ilk adımı *planlarlar*. Daha sonra bu plana göre göre işlemlerini *yapar* ve ne kadar ilerleyebildiklerini görürler. Ardından süreç üzerinde *çalışır* ve eğer doğru yoldalarsa devam ederler, değilse farklı bir noktadan yeniden başlarlar. Bir sonraki aşamada, diğerlerine ne yaptıklarını sorar, bilgi alırlar, bu sırada benzer problemlerle ilgili örnekleri gözden geçirirler. En sonunda problemi tamamlamak ya da bambaşka bir yaklaşımla yeniden başlamak için *harekete geçerler*. Bu hiç de kolay olmayan bir süreçtir ama gerçek öğrenme tam da budur.

Öğretmenler olarak hata yapmanın gücünü benimseyip sınıflarımızda hayata geçirirsek, öğrencilerimiz bir sınavdan ya da ödevden düşük not aldıklarında yenilgiye uğradıklarını düşünerek kendilerini kötü hissetmezler. Bunun yerine geriye dönüp bakar, nerede hata yaptıklarını bulmaya çalışırlar. Bu da öğrencileri birlikte çalışmaya, tekrarlanan öğrenme süreciyle birlikte başarısızlıklarını başarıya dönüştürmeye teşvik eder. Kendi deneyimlerimden bu yaklaşımın, ortaya çıkan ürünlerin niteliğini artırdığını biliyorum çünkü bu durumda öğrenciler (ve öğretmenler) ‘yeterince iyi’ ile yetinmiyorlar.

Derslerde hatalara ve başarısızlığa yer açmak aynı zamanda öğrencilerin, düşünme biçimlerini farklı ihtimaller üzerinden yeniden ele alarak problemlere doğrusal olmayan yollardan yaklaşmalarını sağlar.